

ДИЗАЙН-ПРИЙОМИ АРТ-ПЕРЕВТЛЕННЯ МЕГАЛАНДШАФТІВ

Щурова В.А., кандидат архітектури,

доцент кафедри дизайну архітектурного середовища

Київський національний університет будівництва і архітектури

Анотація. Розглядаються особливості мегаландшафтів двох груп: диких і наближених до людини. Підкреслюється важливість збереження першої групи і арт-перетворення другої для розширення світогляду і гармонізації відносин людини з природою.

Ключові слова: мегаландшафт, зелений каркас, екологічно-культурне середовище, національні парки, арт-ландшафти.

Аннотация. Щурова В.А. Дизайн-приемы арт-перевоплощения мегаландшафтов. Рассматриваются особенности мегаландшафтов двух групп: диких и приближенных к человеку. Подчеркивается важность сохранения первой группы и арт-преобразование второй с целью расширения мировосприятия и гармонизации отношений человека с природой.

Ключевые слова: мегаландшафт, зеленый каркас, эколого-культурная среда, национальные парки, арт-ландшафты.

Annotation. Shchurova V.A. Design way of art reincarnation megalandscapes. Looked the particular of two groups megalandscapes: wild and drawed to people. Emphasized importance of preservation first group and art-transform second with purpose for widening of outlook and harmonization relations man with nature.

Keys words: megalandscape, green frame, ecological-culture environment, national parks, art-landscapes.

Постановка проблеми. Земля поступово задихається від шкідливих впливів цивілізації. Знищення дикої природи несе в собі ризик непродуктивності функцій природи. В результаті люди занурюються в штучне середовище, незбалансоване з сукупністю всього оточуючого. Мегаландшафти являють собою природні утворення величезних масштабів. Це значні зелені ділянки землі – акумулятори чистої енергії, своєрідні легені планети. Дика природа – священна і потужна, вона допомагає людині досягти підвищеного емоційного стану, відмовитись від повсякденної споживацької манери сприйняття дійсності [1]. Проблемою є розробка глобальної концепції щодо використання теоретичних знань економічних, політичних, екологічних, медичних, туристичних, будівельних і дизайнерських галузей і впровадження їх на практиці.

Зв'язок з науковими програмами. Тема збереження і переутворення мегаландшафтів пов'язана з науковими програмами асоціацій та ініціатив ландшафтних архітекторів. Серед них слід виділити Асоціацію ландшафтних архітекторів США (ASLA) 2005р., Каліфорнійську асоціацію ландшафтних компаній (CLCA), Регіональну Відкриту Ландшафтну Асоціацію (РОЛАНДА), Москва, 2005р., Київську ландшафтну ініціативу. Від 7.09.05. Україною була прийнята ратифікація Європейської ландшафтної Конвенції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід звернути увагу на дослідження та практичні поради таких вчених і архітекторів, як: Жирнов О.Д.,

Залесьська Л.С., Мірошніченко А.І., Нефедов В.А., Ніколаєвська З.О., Ожегов С.С., Черкасов М.Ч., Северін С.І., Лунц Л.Б., Кучерявий В.Г., Белозерський С.І. Праці архітекторів в основному спрямовані на пристосування або “переробку” природних ландшафтів з урахуванням потреб людини. Останнім часом активне вивчення ландшафтних питань пов’язане з потребою вдосконалення екологічної, функціональної та естетичної організації міських просторів, позаміських зон відпочинку, заповідних територій для організації туризму.

Мета роботи. Мета роботи полягає в дослідженні особливостей мегаландшафтів і розробці рекомендацій щодо використання доцільних дизайн-прийомів арт-формування штучного середовища і впорядкування природного.

Виклад основного матеріалу.

До мегаландшафтів першого порядку слід віднести заповідні території тайги, пустель, лісів, гірських кряжів. Енергетична міць цих утворень і здатність до самовідновлення вражаючі, але поступово людина починає засвоювати і ці території. Основним заходом їх збереження від «засвоєння» є утворення заповідників, національних парків, які мають знаходитись під охороною від вандалів, браконьєрів і архітекторів.

Мегаландшафти другого порядку складають ліси, позаміські території і території міст у вигляді схилів річок, системи озер, низки диких островів, які грають важливу роль у формуванні неповторного образу міста. На цьому плані можливі утворення етнографічних музеїв, тематичних парків і т.п.

Для людини постійними місцями тяжіння душі є історія і неповторна природа іншої місцевості. Урбанізований характер комплексів відпочинку підлягає критиці, тому що для мешканця міста основним лікувальним фактором є зміна оточення, життя у новому середовищі, не схожому на повсякденне існування.

Регіональні риси сучасної архітектури туристичних закладів визначаються передусім впливом природно-географічних та етнокультурних факторів. Одним з яскравих природно-географічних регіонів зі специфічними природно-ландшафтними і кліматичними умовами є Закарпаття [2].

Для збереження природних ландшафтів міст та оточуючих їх територій, проводиться інвентаризація місць, потенційно важливих для рекреаційного туризму. В генеральному плані міст або позаміських територій вони оформлюються як заповідні зони. На Україні існують заповідні зони Асканія Нова, Шацькі озера та ін., але уваги також потребують і «міні-заповідники» міст, об’єкти яких являють собою окремі дерева, невеликі історичні території.

Розробка певної планувальної структури природних і штучних ландшафтів є водночас шляхом впорядкування зеленого каркасу міста, що передбачає подальшу конкретизацію. На рівні генерального плану міста розробляється сітка зеленого каркасу – система своєрідних зелених, екологічних коридорів. Виділяються основні композиційні осі, величина,

конфігурація, відсоткове співвідношення зеленої маси до антропогенної [3].

Київська ландшафтна ініціатива працює над проектами «Шлях духовний», «Зелена тропа», «Блакитна тропа» [4].

Ідеологію розвитку екологічно-культурного середовища, де людина зможе розкривати свій творчий потенціал і відчувати себе комфортно, бережно відноситись до оточуючого середовища можна будувати як на прикладах першого порядку, так і другого. Що стосується дизайн-засобів арт-перетворення мегаландшафтів, то природні ділянки, які відносяться до заповідників не потребують у використанні художніх засобів формування просторів. Вони настільки довершені і різноманітні, відрізняються за кольоровою гамою, композиційними якостями, наче сама природа замислює мегалітичні художні твори.

На території плато Колорадо парк «Арки» відомий безліччю природних утворень – скельних арок. Образ пейзажу став назвою парку. Національний парк «Великий каньйон» має свої характерні впізнавальні колористичні особливості. «Долина монументів» характерна природними об'єктами, які нагадують монументи і загадкові споруди. Тому ця місцевість використовується режисерами як великий знімальний майдан для науково-фантастичних фільмів. Найбільший мегаландшафт природного утворення – Амазонія в Бразилії – «Зелені легені планети». Він являє собою неходжені тропічні ліси площею 5 млн. кв. км, насичені унікальними рослинами і деревами.

Класичний архітектурний підхід до впорядкування великих територій – використання архітектурних об'єктів і мас: замки, духовні комплекси, башти. Сезонні зміни природного середовища повинні взаємопов'язуватись з основною концепцією сприйняття цих об'єктів. Як історичний мегаландшафт можна розглядати Афіський Акрополь, який височить над містом і є його неповторною принадою для туристів, архітекторів і всіх інших, закоханих у гармонію. Національний парк Меса-Верде в США, створено з метою збереження археологічних знахідок. Об'єкти збереження – незвичайні кам'яні будівлі в скелях.

Усі ці заповідні території є скарбницею для фотохудожників і художників-пейзажистів. Але люди мистецтва не тільки прагнуть зафіксувати незвичайну красу природи, але й самі намагаються за допомогою дизайн-засобів створити свої арт-ландшафти гігантських масштабів. В таких творах штучний елемент частіше виступає у ролі акценту невеликих розмірів на безмежному фоні гігантського пейзажу. Серед таких творів відомі композиції «Обгорнуті дерева» та «Обгорнутий берег» Хрісто і Дженні-Клауд, «Сонячні тунелі» Нанси Холт, «Фігурні тумули» Майкла Гейзера, «Обсерваторія» Роберта Морріса [5]. В художніх мегаландшафтних композиціях Хрісто і Дженні-Клауд використовують синтетичні тканини для обгортання великої кількості дерев, скелястих берегів океану і протягують величезну тканину між горами в долині Колорадо. Нансі Холт в «Сонячних тунелях» використала бетонні труби

діаметром 2,8 м і розташувала їх так, що два рази на рік у день сонцестояння через отвори можна спостерігати захід сонця. Такі інсталяційні забавки ще більш підкреслюють значимість природних ландшафтів, бо навіть гігантські розміри композицій у порівнянні з оточенням і відстанями фрагментів землі вражають своєю масштабністю, яку не можливо виміряти раціональними шляхами. Не слід забувати і про такі явища, як Наска і мегалітичну споруду Стоунхендж, комплекс Великих Пірамід. Ще здавна просліджуються намагання побудови споруд у відповідності до природних циклів, які могли б своїми деталями вловлювати дихання природи, її зміни. Але ці витвори мистецтва не тимчасові, як труби і композиції з плівок. Вони залишились навіки, бо були зроблені органічними до природи, з глибоко філософськими коріннями, які дотепер не можна ні вирвати, ні вивчити.

Висновки. Дизайн-підходи до формування ландшафту як посередника між природою і суспільством, несе в собі значне психологічне навантаження. Поділ мегаландшафтів на дві групи дає можливість виявлення двох напрямків оптимального і доцільного дизайн підходу: довершеність природних мегаландшафтів повинна охоронятись і впорядковуватись сценарними прийомами моделювання поведінки відвідувачів; штучні мегаландшафти і міські озелененні території насамперед потребують естетизації і схеми ансамблевих рішень планування, силуетного і предметного наповнення середовища.

Подальший напрямок дослідження. Подальші пошуки раціональних шляхів перетворення ландшафтів мають вестись у напрямку ретельного і системного дослідження проблеми збереження мегаландшафтів і створення національних парків. Також повинні виявлятися специфічні особливості природних і антропогенних ландшафтів та їх вплив на формування екологічних, естетичних та функціональних систем.

Література:

1. Тоталогічні образи ландшафту. Матеріали VI міжнародної конференції з постнекласичних методологій в природно-географічних науках / Науковий вісник. – К.: ДАКККіМ, 2006. Вип. 3. – 208 с.
2. Щурова В.А. Витоки формування образу закладів етнотуризму Закарпаття // перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель. – К.: КиївЗНДІЕП, 2007. – Спец. вип. – С. 67 – 73.
3. Щурова В.А. Прийоми впорядкування і гармонізації ландшафтної структури міст // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – К.: КНУБА, 2007. – Вип. 18.– С. 179 – 183.
4. Колінько В.В., Куровський Г.К. Київ – священний простір. – К.: Київська ландшафтна ініціатива, 2006. – 232 с.
5. Michael Lailach. Land art. – Germany: Tashen, 2007. – 96.

Надійшла до редакції 8.04.2009